

**Palvelukeskus Himmelin kehittäminen
Työryhmän loppuraportti**

31.5.2020

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	3
2.	Toimeksianto.....	3
3.	Työryhmän kokoonpano ja työskentely.....	4
3.1.	Osallisuus työskentelyn aikana	5
4.	Nykytilanne ja kehittämislähtökohta.....	6
4.1.	Ministeriön linjaukset.....	7
5.	Porin perusturvan palvelutarpeen vähentämiseen tähtäävät kehittämishankkeet	8
6.	Sote- ja gero-keskus Himmeli.....	9
6.1.	Toiminnan kuvaus.....	9
6.2.	Kaikille avoin Himmeli (1. kerros)	10
6.2.1.	Oppilaitosyhteistyö.....	10
6.2.2.	Yhdistykset ja seurakunta	11
6.2.3.	Yritykset.....	11
6.2.4.	Kunta.....	12
6.2.5.	Osallisuus Himmelisä.....	13
6.3.	Itäinen sote-keskus Himmeli (2. kerros)	14
6.4.	Gero-keskus Himmeli (3. kerros).....	15
6.4.1.	Gero-keskuksen poliklinikka	15
6.4.2.	Arviointi- ja kotiinkuntoutusyksikkö.....	16
7.	Muuta huomioitavaa	16
8.	Kustannus- ja tuottavuusnäkökulma.....	17
9.	Hankkeen eteneminen	19
10.	Yhteenveto.....	19

LIITTEET

- A. Yhteenveto työryhmälle tulleista ideoista Himmelin kehittämiseksi
- B. Vanhusneuvoston adressi
- C. Irma Roinisen kirje
- D. Pirjo Huhtasalons kirje
- E. Satakunnan omaishoitajat ry:n lausunto
- F. Arkkitehti Juhani Pallasmaan lausunto
- G. Oppilaitosyhteistyön näkökulma
- H. Hankkeen aikataulu

1. Johdanto

Osallistavan ja moniammatillisen suunnittelun tuloksena työryhmä ehdottaa Himmelin käyttötarkoituksen muuttamista palvelukeskuksesta kaikkia alueen asukkaita palvelevaksi sote- ja gero-keskukseksi sekä avoimeksi kohtaamispaikaksi, jonka toiminnot on jaettu kerroksittain.

Ensimmäisessä kerroksessa toimisi kaikille avoin Himmeli, joka edistää yhteisöllisyyttä ja osallisuutta yhdessä eri toimijoiden, kuten yritysten ja 3. sektorin kanssa. Toiseen kerrokseen ehdotetaan itäistä sote-keskusta ja kolmanteen kerrokseen geriatrisen erikoisosaamisen keskusta, joka palvelisi laajasti kaupungin ja mahdollisesti myös maakunnan tarpeita. Ainutlaatuinen ja arkkitehtoniselta arvoltaan merkittävä rakennus tulisi näin kokonaisuudessaan käyttöön ja täyteen potentiaaliinsa.

Suunnitelma uudesta Himmelistä tukee sosiaali- ja terveysministeriön linjauksia ja on edelläkävijä valtakunnallisessa sote-uudistuksessa. Toiminnan muutoksella voidaan saada aikaan arvioitujen laskelmien perusteella miljoonien eurojen kustannussäästöt.

Tarkemman suunnittelutyön pohjaksi työryhmä esittää rakennushistoriaselvitystä sekä asiantuntevan arkkitehdin valitsemista peruskorjauksen suunnitteluun. Peruskorjauksen jälkeen rakennus voitaisiin avata käyttöön täysin uudenaikaisena Himmelinä.

2. Toimeksianto

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 9.9.2019 edellyttää omistajana Sampolan Palvelukeskus Oy:ltä, että tämä teettää julkisista hankinnoista annetun lain edellyttämällä tavalla ulkopuolisella asiantuntijataholla selvityksen Himmelin korjaustarpeista kustannusarvioineen ja kiireellisyyssaikatauluineen 31.12.2019 mennessä. Lisäksi kaupunginhallitus päätti samassa kokouksessa asettaa työryhmän valmistelemaan ehdotuksen Himmelin tulevasta käytöstä ottaen huomioon nykyiset palvelut, tulevaisuuden vanhuspalvelut, välimuotoiset asumispalvelut, kaupungin ja kolmannen sektorin yhteistyön, innovatiiviset työllisyyskehittämisen ratkaisut, digitaaliset ratkaisut, robotiikan, eri asteisten oppilaitosten työssäoppimisen, lähialueen asukkaille tarjottavat palvelut ja vuorovaikutuksen ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Päätöksessä edellytettiin myös, että

työryhmä osallistaa valmistelutyössään mahdollisimman laajalti potentiaalisia käyttäjäryhmiä, kuten omaishoitajia edustavat tahot, vanhus- ja vammaisneuvostot sekä lähialueen kolmannen sektorin toimijat ja asukkaat. Työryhmä raportoi kaupunginhallitukselle. Loppuraportti on jätettävä kaupunginhallitukselle 31.5.2020 mennessä.

3. Työryhmän kokoonpano ja työskentely

Kaupunginhallitus päätti nimetä työryhmään seuraavat jäsenet:

- Palveluliikelaitoksen johtaja Marjukka Palin, Porin kaupunki, puheenjohtaja
- Vanhuspalvelupäällikkö Tarja Hagback, Porin kaupunki (sijaisena 1.11.2019 alkaen toimii vanhuspalvelupäällikkö Pirjo Mäkilä, Porin kaupunki)
- Työelämäpalvelupäällikkö Teija Harju, Länsirannikon Koulutus Oy Winnova
- Osastonhoitaja Elise Inberg, Porin kaupunki (sijaisena 26.9.2019-5.1.2020 välisenä aikana toimi osastonhoitaja Minna Sipola, Porin kaupunki)
- Toiminnanjohtaja Milja Karjalainen, Satakunnan Yhteisöt ry
- Projektipäällikkö Eveliina Kaukkila, Tampereen yliopisto/Porin kaupunki
- TYP-päällikkö Jenni Ketonen, Porin kaupunki
- Liikunta- ja nuorisoyksikön päällikkö Petteri Lahti, Porin kaupunki
- Päiväkodin johtaja Marja Lantto, Porin kaupunki
- Osastonhoitaja Tiina Lohikoski, Porin kaupunki
- Tutkijayliopettaja Sari Merilampi, Satakunnan Ammattikorkeakoulu Oy
- Ylilääkäri Juha Puustinen, Porin kaupunki
- Vanhuspalveluiden johtaja Pirjo Rehula, Porin kaupunki
- Viestintäsuunnittelija Elli-Mari Sulonen, Porin kaupunki
- Kulttuuriyksikön päällikkö Jyri Träskelin, Porin kaupunki
- Aikuissosiaalityön päällikkö Krista Virtanen, Porin kaupunki
- Toimitusjohtaja Toni Wahlman, Sampolan Palvelukeskus Oy
- Lisäksi kaupunginhallitus päätti pyytää Porin Yrittäjät ry:tä nimeämään edustajan työryhmään. Edustajaksi työryhmään nimettiin Tytti Laine.

Työryhmä kokoontui 10 kertaa. Kokouksiin kutsuttiin asiantuntijoina mm. Satakunnan museon, Satakunnan omaishoitajat ry:n, Vammaisneuvoston sekä Vanhusneuvoston edustajat kertomaan näkemyksensä palvelukeskus Himmelin tulevaisuudesta ja antamaan evästyksiä työryhmän työskentelylle. Asiasta jätetyt adressit ovat raportin liitteenä.

Työryhmän puheenjohtaja on käynyt kolme kertaa perusturvalautakunnan kokouksessa esittelemässä työryhmän toimintaa.

3.1. Osallisuus työskentelyn aikana

Himmelin tulevaisuuden suunnitteluun otettiin vahvasti mukaan asukkaat, yritykset ja yhdistykset. Lauantaina 14.12.2019 järjestetty avoimien ovien tapahtuma keräsi yli 200 kävijää Himmeliin. Tilaisuudessa Himmeliin pääsi tutustumaan mm. opastetuilla kierroksilla, virtuaalilaseilla ja kansainvälisesti arvostetun arkkitehdin Juhani Pallasmaan luennolla. Lisäksi yhdistyksille ja yrityksille järjestettiin keskustelutilaisuuksia. Kaikilta osallistujilta kerättiin ideoita Himmelin tulevasta käyttömahdollisuuksista. Digitaaliselle ideointialustalle oli mahdollista jättää ideoita 4.–19.12.2019. Myös kaikki tapahtumassa saadut ideat koottiin samalle digialustalle, josta ne ovat edelleen luettavissa (www.pori.fi/himmeli). Osallistujien jättämät ideat ja työryhmän jäsenten heidän kanssaan käymät keskustelut toivat paitsi vahvistusta jo työryhmässä syntyneille ideoille, myös paljon uusia näkökulmia Himmelin tulevaisuuden suunnitteluun. Loppuraportin liitteenä on yhteenveto esille tulleista ideoista.

Kaupunkilaiset toivoivat ideoissaan Himmelistä monitoimitaloa kaiken ikäisille ja koko rakennuksen ottamista aktiiviseen käyttöön. Vastauksissa toistui ajatus Himmelistä yhteisenä olohuoneena, joka ennaltaehkäisee yksinäisyyttä ja yhdistää esimerkiksi eri-ikäisiä kuntalaisia. Himmeliin toivottiin paitsi monipuolisia palveluja ja toimintaa vanhuksille, myös kaikille avoimia palveluja (esim. kahvio, kampaamo tai vastaavat hyvinvointipalvelut, sairaanhoitajan vastaanotto). Omaishoitajille kaivattiin tukea ja yhteisöllisyyttä. Niin ikään kaupunkilaiset toivoivat Himmeliin tiloja asukastupatoimintaan sekä kokoontumistiloja yhdistyksille. Himmeliissä nähtiin myös potentiaalia yritys- ja oppilaitosyhteistyössä.

Kaikkiaan ideointialustalla, avoimien ovien tilaisuudessa sekä työryhmässä vierailneiden asiantuntijoiden kanssa käydyissä keskusteluissa saatiin suuri määrä ideoita rakennuksen monipuoliseen hyödyntämiseen ja paljon ehdotuksia yksittäisistä tapahtumista ja toiminnoista. Kuten tästä loppuraportista käy ilmi, kaupunkilaisten ja asiantuntijoiden ideat on otettu kattavasti osaksi tulevaisuuden Himmeliä.

4. Nykytilanne ja kehittämislähtökohta

Vanhainkoti Himmeli valmistui vuonna 1989 Porin Sampolan kaupunginosaan viisi vuotta aiemmin rakennetun päiväkotitai Taikurihatun viereen. Molemmat rakennukset suunnitteli arkkitehtipari Raili (1926-) ja Reima (1923-1993) Pietilä. Muodoiltaan polveileva Himmeli on kokonaistaideteos, jonne arkkitehdit suunnittelivat myös sisustuksen, ja se muodostaa kokonaisuuden yhdessä Taikurihatun kanssa. Puistosuunnitelman laati myös Mäntyniemessä toiminut maisema-arkkitehti Maj-Lis Rosenbröjer.

Palvelukeskus Himmeli on arkkitehtoniselta arvoltaan ehdottomasti säilytettävä rakennus. Työryhmä on jo työskentelyn alkuvaiheessa todennut, että Himmeli kokonaisuudessaan tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden ikäihmisten palvelujen toiminnalliseen kehittämiseen, mutta samalla kiinteistö voi antaa kaikenikäisille kuntalaisille oman ”olohuoneen”. Tulevaa toiminnallista kokonaisuutta suunniteltaessa tulee ottaa huomioon mahdollisuudet, jotka kiinteistö tarjoaa sen nykyiselle toiminnalle, mutta myös tulevaisuuden sote- ja vanhuspalveluille.

Perusturvalautakunta käsitteli 8.5.2019 valmisteleivassa kokouksessaan raskaan laitospainotteisen vanhuspalvelurakenteen muuttamista kevyemmäksi ja painopisteen siirtämistä ennaltaehkäisevään ja kotiin vietäviin palveluihin. Myös asiakkaiden turvalliseen hoito- ja asumisympäristöön, tilojen toimivuuteen ja paloturvallisuuteen kiinnitettiin huomiota.

Himmelissä on 86 tehostetun palveluasumisen paikkaa, 35 lyhytaikaishoidon paikkaa ja lisäksi joustavasti 10–20 kriisipaikkaa. Osastolla on myös mahdollisuus osavuorokausihoitoon päivä- tai yöhoitona. Henkilöstöä Himmelissä on lähes 100. Lukuisat kolmannen sektorin toimijat ovat aktiivinen osa Himmelin arkipäivää. He tuovat asiakkaiden arkeen runsaasti erilaista sisältöä ulkoilun, musiikkiesitysten yms. merkeissä lähes päivittäin. Lisäksi Himmelin tiloissa toimii arkipäivisin kotihoidon päivätoiminta, Itä-Porin kotihoidon tiimin tilat sekä kotihoidon kahden esimiehen ja kahden palveluohjaajan tilat. Jalkahoitajayrittäjän toimitila sijaitsee Himmelin katutasossa. Nykyisellään Himmelin kiinteistö on vajaakäytössä. Isosta keittiöstä vain pieni osa on käytössä, uima-allastilat ovat poissa käytöstä, talvipuutarha ja useat takkatilat ovat hyvin vähäisellä käytöllä ja kirjastotilat toimivat hätäsijoitettujen tiloina.

4.1. Ministeriön linjaukset

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on aloittanut Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman, jonka tarkoituksena on kehittää ja parantaa saatavuutta, laatua ja vaikuttavuutta moniammatillisella työllä. Palveluiden painotusta siirretään raskaista palveluista ehkäisevään työhön. Tavoitteena on hillitä kustannusten nousua mm. ikääntyneiden palveluja kehittämällä ja digitaalisia palveluita uudistamalla. Ohjelman toteuttamista tuetaan valtionavustuksilla.

Satakunnan ja STM:n maakuntaneuvotteluissa nostettiin Satakunnan keskeisiksi kehittämistarpeiksi mm. ikääntyneiden palveluiden kehittäminen. Satakunnan sote-uudistuksen valmisteluelimissä keskeisiksi kehitettäviksi kohteiksi on noussut erityisesti ikääntyneiden palveluiden, ennaltaehkäisevien palveluiden, kotihoidon sekä omais- ja perhehoidon kehittäminen. Tavoitteena on laajentaa kotihoitoa ympärivuorokautiseksi, kehittää kotikuntoutusta sekä vahvistaa sen osaamista ja toimintamalleja. Lisäksi tavoitteena on laajentaa ikääntyneiden asumispalveluiden palveluvalikoimaa, mm. tuettua asumista, yhteisöllisiä asumispalveluja tai perhehoitoa.

Satakunnan väestöstä 25 % on täyttänyt 65 vuotta, Porin väestöstä noin 26 %. Yli 85-vuotiaiden lukumäärä tuplaantuu tulevan kahden vuosikymmenen aikana. Hallitusohjelman suuntaamana tavoitteena on, että vähintään 94 % yli 75-vuotiaista asuisi omissa kodeissaan vuonna 2025.

lääkäiden ympärivuorokautisen hoidon tarvetta ei voida vähentää, ellei samanaikaisesti investoida niihin toimiin, joilla iäkkäiden piileviä sairauksia tunnistetaan ennen niiden etenemistä vaiheeseen, joka aiheuttaa toimintakyvyn laskua ja siten palvelutarvetta. Lisäksi jo tunnistettujen sairauksien hoitoa tulee optimoida avopalvelujen piirissä äärimmilleen huomioiden ikääntymismuutokset, monisairastavuuden ja monilääkinnän vaikutukset yksilön toimintakykyyn.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksiin vaikuttavat tavat järjestää ja tuottaa sote-palveluja. Taustalla saattaa olla alueen palvelurakenteeseen liittyviä perinteitä ja toimintatapoja. Porin perusturvassa ympärivuorokautisen palveluasumisen kustannukset vuodessa ovat noin 61 miljoonaa euroa. Yksi ympärivuorokautisen palvelun hoitopaikka maksaa vuositasolla 54 000 €, kun taas kotihoidon keskimäärin 23 000 €.

5. Porin perusturvan palvelutarpeen vähentämiseen tähtäävät kehittämishankkeet

- 1) Porin perusturvassa tehdään palvelurakenteen uudistusta, johon liittyy myös omaishoidontuen kehittäminen. Omaishoidontuki on kaikenikäisten lakisääteinen ja määrärahasidonnainen sosiaalipalvelu. Omaishoidon kehittämällä tuetaan kotona asumista ja myöhennetään ympärivuorokautiseen hoitoon siirtymistä. Tänä vuonna perusturvan omaishoidon tukipalkkioita on korotettu ja ennaltaehkäisevä tuki on otettu käyttöön.
- 2) Perusturvassa on käynnissä kehittämisohjelma, jonka päätavoitteena on paljon palveluja käyttävien asiakkaiden hallinta. Mallia pilotoidaan pohjoisessa sote-keskus Cottonissa. Malli on mahdollista viedä uudeksi toimintamalliksi paljon palveluita käyttävien asiakkaiden tunnistamiseen ja palveluohjaukseen.
- 3) Toimenpiteinä iäkkään väestön terveydentilan ja toimintakyvyn ylläpitämiseen ja säilyttämiseen on Porin perusturvan alueella käynnistetty Pori75-terveystarkastukset, joissa selvitetään vuosittain noin 2000 iäkkään terveydentila. Asiakkaat hoidetaan terveystarkastusten perusteella tarvittaessa hoitajan tai lääkärin vastaanotolle tai kuntouttaviin toimenpiteisiin. Pori75-terveystarkastuksiin on integroitu tieteellinen tutkimus, jolla perusturvan alueen väestön terveydentilaa ja sen muutosta voidaan seurata vuosittain sekä analysoida ja raportoida siitä tieteellisesti.
- 4) Porin perusturvan itäisellä alueella on käynnistetty tieteellinen tutkimus ja toimintamallin kehittämisprojekti, jossa kotihoitoon tulevien iäkkäiden lääkitys tarkistetaan apteekin lääkehoidon arvioinnin jatkokoulutuksen saaneiden farmaseuttien ja proviisorien avulla. Tarkoitus on löytää iäkkäiden lääkeriskejä ja siten vähentää tarpeettomien lääkkeiden käyttöä ja parantaa kotihoidossa pärjäämisen edellytyksiä.

6. Sote- ja gero-keskus Himmeli

6.1. Toiminnan kuvaus

Uuden sote- ja gero-keskus Himmelin keskeinen toiminta-ajatus on koota sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat sekä yritykset ja yhteisöt yhden katon alle seuraavasti:

1. krs. Kaikille avoin Himmeli – Kansalaisten voimavarojen sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden edistäminen
2. krs. Sote-keskus – Hyvinvoinnin sekä terveyden edistäminen ja ylläpitäminen yhdessä asiakkaan kanssa moniammatillisesti
3. krs. Gero-keskus – Jo ilmaantuneiden geriatrinen sairauksien hidastaminen ja olemassa olevan toimintakyvyn ylläpitäminen niin, että iäkäs voi asua omassa kodissaan omaishoidon ja kotipalvelujen turvin mahdollisimman pitkään

3. kerros: gero-keskus Himmeli

geriatrian poliklinikka, geriatrinen arviointi ja kotiinkuntoutus, omaishoitajien tukeminen ja lyhytaikashoidot

2. kerros: itäinen sote-keskus Himmeli

terveys-, sosiaali-, perhe- ja vanhuspalvelut, suun terveydenhuolto, neuvolapalvelut, kotihoito, kliininen farmasia, SataDiagin näytteenotto

1. kerros: kaikkien Himmeli

neuvonta ja ohjaus (kaikenikäiset, työttömät, maahanmuuttajat), yritykset, yhteisöt, yhdistykset, seurakunta, asukastupa, kynnyksettömät palvelut (muistihoitaja/terveydenhoitaja), Pori75-terveystarkastukset, opetus ja tutkimus, viriketoiminta, kuntosali (tasapainoryhmä ym.), sauna, kokoontumistilat, parturi, kahvila-, keittiö- ja lounaspalvelut

6.2. Kaikille avoin Himmeli (1. kerros)

Ensimmäinen kerros tarjoaa kaikille yhteisöllisiä ja osallistavia palveluja. Kunnan, yhdistysten, seurakunnan ja yritysten järjestämät palvelut muodostavat kokonaisuuden, joka paitsi tarjoaa ns. yhteisen olohuoneen alueen asukkaille, myös tukee sairauksien ja toimintakyvyn laskun ennaltaehkäisyä.

Kaikille avoimessa Himmeliissä kuntalaiset pääsevät kokoontumaan esimerkiksi asukastuvalla, osallistumaan eri tahojen järjestämään toimintaan ja tapahtumiin sekä käyttämään yritysten ja kunnan tarjoamia monipuolisia palveluja. Kaikkien, ja erityisesti ikäihmisten, on mahdollista saada kynnyksettömiä sote-palveluja, kuten muistihoidajan ja terveydenhoitajan perustutkimuksia sekä seuranta-, neuvonta ja ohjauspalveluita. Liikunta- ja kulttuurisektorit toimivat joustavasti kiinteistössä sisä- ja ulkotiloja hyödyntäen.

Himmeliissä työkokemusta voivat kerätä niin opiskelijat kuin kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat. Vapaaehtoistyö on myös tärkeässä roolissa Himmelin toiminnassa.

6.2.1. Oppilaitosyhteistyö

Himmeli muodostaa julkisen ja kolmannen sektorin toimijoiden, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä yritysten kokonaisuuden, monialaisen oppimis- ja kehittämiskeskuksen. Toiminta tukee oppilaitosten tutkimustiedon ja osaamisen hyödyntämistä sote-kehittämisessä, vahvistaa sote-toimijoiden välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä sekä mahdollistaa sote-palveluiden uudistumisen kehittämis- ja kokeilutoiminnan kautta. Työpaikalla tapahtuva oppiminen on yksi keskeisimpiä oppimisen muotoja, ja Himmelin eri toimijoiden ja oppilaitosten välinen tiivis yhteistyö luo tälle vahvan pohjan. Himmelin monipuolisessa oppimiskeskuksessa opiskelija voi hankkia osaamista erilaisissa oppimisympäristöissä joustavasti niitä yhdistellen. Samalla keskus palvelee jo työelämässä olevien jatkuvan oppimisen tarpeita.

Himmelin oppilaitosyhteistyö toimii hissinä eri kerrosten välillä ja sen toiminta ulottuu osaksi kaikkien kerrosten toimintoja. Fyysisten kerrosten lisäksi toiminta ulottuu virtuaalisiin palveluihin. Erilaiset digi- ja etäpalvelut muodostaisivat näin Himmelin virtuaalisen osan, joka laajentaisi palveluvalikoimaa ja madaltaisi kynnystä Himmelin palveluiden käyttöön.

Oppilaitosyhteistyön avulla edistetään palvelujen kehittämisprosesseja ja tuetaan sote-palvelujen uudistamista huomioimalla digitaaliset ja teknologiapohjaiset ratkaisut sekä alueelliset erityispiirteet. Monialainen ja moniulotteinen toiminta vaatii koordinoitua. Saumattoman yhteistyön saavuttamiseksi kerrosten välille tulisi muodostaa yhteistyöryhmiä (esim. ”teknologiahoitajat”, etäpalvelut). Raportin liitteenä kattavampi selvitys oppilaitosyhteistyöstä.

6.2.2. Yhdistykset ja seurakunta

Yhdistykset ja seurakunta järjestävät ensimmäisessä kerroksessa kaikille avointa toimintaa ja tukevat sote-palvelujen järjestämisessä. Yhdistysten ja seurakunnan rooli on merkittävä niin ”yhteisen olohuoneen” luomisessa kuin kynnyksen madaltamisessa sote-palveluihin hakeutumisessa.

Yhdistyksillä on tunnustettu ja arvostettu paikkansa sote-palvelujen kentässä. Niissä yhdistyvät pitkät perinteet, kyky kohdata palveluja käyttävät ihmiset sekä vahva osaaminen tarjota eettisesti kestäviä, laadukkaita ja ihmisten hyvinvointia ja terveyttä tukevia palveluita, kuten ryhmä- ja vertaistukitoimintaa ja organisoida erilaisia vapaaehtoistyön ja auttamisen muotoja alueella. Toimijoiden vahvuuksia ovat arvopohja, perinteet ja paikallisuus. Yhdistykset ja järjestöt osaavat nivoa sosiaali- ja terveyspalvelut sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiakaslähtöisiksi palveluiksi. Arvolähtöinen palvelutuotanto vahvistaa palvelurakennetta. Yhdistykset ovat ensiarvoisen tärkeitä kumppaneita, kun palveluista vastaavat kunnat rakentavat sote-palveluiden kokonaisuutta. Tavoitteena on mahdollistaa yhteistyössä eheät palveluketjut.

Seurakunta tarjoaa apua ja tukea eri-ikäiselle väestölle. Kaikille avoimessa Himmellisä seurakunta pääsee lähelle kuntalaisia, mutta erityisesti ikäihmisillä on mahdollisuus seurakuntayhteyteen ja vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Seurakuntalaisten osallisuuden ja vuorovaikutuksen edistäminen turvaverkkojen rakentajana ja lujittajana on kirkon tärkeä tehtävä. Seurakunta voi tarjota myös muille toimijoille koulutusta ja konsultointia.

6.2.3. Yritykset

Yritykset luovat taloudellista toimintaa ja kasvaessaan uusia työpaikkoja, jotka molemmat ovat välttämättömiä hyvinvoinnin ja palveluiden turvaamiseksi. Tämän vuoksi yritykset tulee ottaa huomioon myös Himmelin palveluita kehitettäessä. Yrityksille tarjotaan

hyvinvointipalveluiden arvo- ja tuotantoketjujen rakentamista (kampaamo, jalkahoitola, ym.) sekä kahvio- ja lounastoimintaa, mutta myös suurempaa laitospalvelu- ja ruokatoimintaa. Verkostomainen yhteistyömalli tuo yrityksille mahdollisuuden luoda uusia ja innovatiivisia palveluketjuja ja -kokonaisuuksia asiakkaidensa ja kuntalaisten hyväksi.

6.2.4. Kunta

Kaikille avoimessa Himmeliissä kuntalaisten ja erityisesti ikäihmisten on mahdollista saada kynnyskattomia sote-palveluja, kuten muistihoidajan ja terveydenhoitajan perustutkimuksia, sekä hyvinvointia edistäviä ja toimintakykyä ylläpitäviä neuvonta- ja ohjauspalveluita. Gero-tekniologiaa sekä innovaatioita voidaan testata ja pilotoida vapaaehtoisilla asiakkailla.

Liikunta- ja kulttuurisektorit toimivat joustavasti kiinteistössä tarjoten esim. liikuntavälineiden lainausta, liikuntaneuvontaa ja kohderyhmälle suunnattua toimintakykyä ylläpitävää ja edistävää liikuttamista sisä- ja ulkotiloja hyödyntäen. Himmelin piha-alueille asennetaan ikäihmisten tarpeisiin kohdennettuja ulkokuntosalilaitteita sekä perustetaan pienimuotoinen kuntorata kiertämään piha-alueita. Yhdessä kolmannen sektorin kanssa edistetään vapaaehtoisista liikuttajista ja ulkoiluystävistä koostuvan vertaisohjaajaverkoston rakentamista. Vertaisohjaajat liikuttavat ensisijaisesti niitä, jotka kykenevät liikkumaan omatoimisesti. Himmeliissä tarjottava kulttuuritarjonta käsittää mm. osallistavaa työpajamuotoista toimintaa eri taiteenaloihin liittyen. Toiminta toteutetaan yhteistyössä 3. sektorin kulttuuritoimijoiden kanssa suunnitteleamalla esityksiä ja näyttelyitä. Myös kaupungin ylläpitämiä kulttuuripalveluja voidaan kohdentaa Himmeliin esim. ottamalla se osaksi kirjastoauton ajoreittiä tai sijoittamalla sinne taidemuseon ylläpitämisen kaupungin taidekokoelman teoksia.

Kunnan työllisyyspalveluita voidaan hyödyntää erilaisissa avustavissa tehtävissä, harrastetoiminnan järjestämisessä ja piha-alueen hoitamisessa. Samalla esim. kuntouttavassa työtoiminnassa olevat asiakkaat saavat työkokemusta sekä mahdollisuuden osaamisen lisäämiseen Himmeliin rakennettavan oppilaitosyhteistyön kautta.

Himmeliin avataan asukastupa, joka profiloituu eri-ikäisten kokoontumispaikkana. Itä-Porissa ei ole vanhan liikekeskuksen purkamisen myötä enää varsinaista asukastupaa, joka oli alueen työikäisten ja ikäihmisten keskuudessa suosittu. Tilalle avattiin uudenlainen yhteisötila Salonki Itätuulen liikunta- ja oppimiskeskuksen yhteyteen. Salongin toimintaperiaate on erilainen kuin asukastuvan ja se on tavoittanut pääasiassa lapsiperheitä, lapsia ja nuoria. Asukastuvan palveluja käyttäneiltä asukkailta on tullut

vahvasti toive ja tarve aiemman asukastupatoiminnan palauttamisesta. Himmeli tarjoaa tähän hyvät puitteet. Asukastila toimisi tiiviissä yhteistyössä Himmelin muiden toimintojen sekä yhteisötila Salongin kanssa. Himmelin asukastupa ja Itätuulen yhteisötila Salonki tarjoaisivat yhdessä alueen asukkaille yhteisöllistä toimintaa ja kokoontumispaikkoja.

6.2.5. Osallisuus Himmeliissä

Koko Himmelin toimintamalli perustuu osallisuuteen: hyvinvointia luodaan yhdessä alueen asukkaiden ja eri toimijoiden kanssa.

Ensimmäinen kerros, kaikille avoin Himmeli, tarjoaa yhteisöllisiä palveluja paitsi geriatrinen sairauksien ja toimintakyvyn laskun ennaltaehkäisyyn, myös kaikenikäisten asukkaiden hyvinvoinnin tukemiseen. Himmeli on kaikille avoin kohtaamispaikka, johon voi tulla joko tietyn palvelun vuoksi tai muuten vain tutustumaan rakennukseen ja palveluihin ja viettämään aikaa.

Himmeli mahdollistaa kuntalaisten omaehtoista toimintaa ja huomioi täten myös neljännen sektorin, jolla tarkoitetaan kuntalaisten oma-aloitteista aktiivista toimintaa, jota ei toteuta yhdistys tai muu vastaava kolmannen sektorin taho. Himmeliissä vieraileva ei ole passiivinen osallistuja, vaan aktiivinen osallisuuden toteuttaja. Tätä tukevat myös muun muassa oppilaitosyhteistyön harjoittelu- ja työssäoppimisjaksot.

Monipuoliset toimijat, kuten asukastupa, seurakunta, oppilaitokset, yhdistykset ja yritykset, houkuttelevat kaikenikäisiä kuntalaisia Himmeliin. Himmelin ensimmäinen kerros ei profiloitu ainoastaan tietyn kohderyhmän käyttöön, vaan on monipuolisen palvelutarjontansa vuoksi aidosti kaikille avoin. Se houkuttelee asukkaita ympäri Poria.

Merkittävässä osassa koko Himmelin osallisuutta on eri kerrosten välinen yhteistyö, jonka keskeisenä yhdistäjänä toimii Himmelin monialainen oppimis- ja kehittämiskeskus. Alakerran virikkeet tarjoavat saman katon alla tapoja esimerkiksi yläkerrosten asiakkaiden arjen piristämiseen, pitäen heidät edelleen aktiivisina osallistujina. Yhteistyö ei rajoitu ainoastaan Himmelin seinien sisäpuolelle, sillä oppilaitosten lisäksi esimerkiksi läheinen Itätuulen liikunta- ja oppimiskeskus tulee olemaan keskeinen yhteistyöpaikka osallistavassa hyvinvoinnin edistämisessä.

Himmelin kerrosajattelulla mahdollistetaan paitsi matalan kynnyksen kohtaamispaikka kaupunkilaisille, myös uudenlaiset yhteistyön ja vuorovaikutuksen mahdollisuudet kerrosten

eri palvelujen, yhdistysten, yritysten, oppilaitosten, neljännen sektorin ja muiden tahojen välillä. Himmeli rohkaisee vuorovaikutukseen.

6.3. Itäinen sote-keskus Himmeli (2. kerros)

Itäisessä sote-keskus Himmeliissä panostetaan varhaiseen tunnistamiseen ja puuttumiseen. Se on yksikkö, joka yhdistää moniammatillisesti terveys- ja sosiaalipalvelut. Tavoitteena on lisätä alueen terveyttä ja hyvinvointia sekä tarjota alueen väestölle ennaltaehkäiseviä sosiaali- ja terveystalvueluita. Lisäksi tavoitteena on löytää ja hoitaa kaikenikäisten sairaudet sekä terveydelliset ja sosiaaliset riskit niiden varhaisvaiheissaan ja vastata niiden hoidosta ja seurannasta. Toiminta järjestetään tiimityömalliin, jolloin eri toimialueiden rajat eivät näy asiakastyössä. Nykyisen Itä-Porin lähipalvelukeskuksen toiminta Askokylästä on tarkoitus siirtää itäiseen sote-keskus Himmeliin, jolloin nykyisistä vuokratiloista voidaan luopua.

Sosiaali- ja perhepalveluiden osalta kuntouttavan työtoiminnan palvelut, sosiaalihoitolain mukaiset palvelutarpeen arviot, toimeentulotukipäätökset sekä jäljellä olevan työkyvyn arvioinnit siirretään Himmeliin. Toimintojen nykyiset tilat ovat Itä-Porin lähipalvelukeskuksessa ja Teljäntorilla. Siirron myötä molemmista nykyisin käytössä olevista tiloista voidaan luopua.

Lapsiperheteriimissä tehdään sosiaalihoitolain mukaisia palvelutarvearvioita ja toimeentulotuen päätöksiä sekä lastensuojelun työtä. Lapsiperheteriin itäisen alueen sosiaalityöntekijät, sosiaaliohjaajat ja perheteriöntekijät siirretään Himmeliin. Nykyiset tilat sijaitsevat sote-keskus Cottonissa.

Ikäihmisten palveluista Himmeliin sijoittuvat neuvonta ja ohjaus sekä asiakkaan voimavarojen ja palvelutarpeen selvitys ja arviointi. Ennaltaehkäisevää toimintaa ovat +75-vuotiaiden terveystarkastukset, 80 vuotta täyttäneiden hyvinvointia edistävät kotikäynnit ja ryhmätapaamiset, muistitestaukset ja päivätoiminta. Jatkossa kaikki vanhuspalveluiden Itä-Porin kotihoidon tiimit sijoittuvat Himmeliin, samoin kotihoidon esimiehet, palveluohjaajat, sosiaalityöntekijä ja muistihoitaja. Tämä mahdollistaa muiden ammattilaisten kanssa tehtävän moniammatillisen tiimityöskentelyn.

6.4. Gero-keskus Himmeli (3. kerros)

Himmeliin perustetaan maakunnallinen geriatrisen erikoisosaamisen keskus. Gero-keskus Himmeli toimii Porin perusturvan ja Satasoten geriatrisen erikoistason moniammatillisena osaamis-, tutkimus- ja koulutuskeskuksena. Maakunnasta puuttuu tällä hetkellä kokonaan iäkkään potilaan erikoistason geriatrisen poliklinikka, esim. Satasairaalassa ei toimi geriatrian poliklinikkaa. Näitä erikoistason geriatrisia palveluja ja konsultaatioita voidaan tarjota Himmelistä koko Satasoten alueella kaikille kunnille. Geriatriselle erikoisosaamiselle on tulevaisuudessa entistä enemmän tarvetta väestön ikärakenteen muuttuessa.

Gero-keskukseen kuuluvat:

- 1) geriatrian poliklinikka (erityispoliklinikat: muisti, tasapaino),
- 2) arviointi- ja kotiinkuntoutusyksikkö,
- 3) omaishoidon tukeminen ja kuntouttavat lyhytaikaisjaksot,
- 4) yhteistyö sote-keskus Himmelin sekä kaikkien Satakunnan perusterveydenhuollon yksiköiden kanssa, joita gero-keskus tarvittaessa konsultoi.

Hoitokokonaisuuksille rakennetaan prosessikuvaukset, joista muistipotilaan hoitopolku on jo käytössä.

6.4.1. Gero-keskuksen poliklinikka

Geriatrian poliklinikan erityisvastaanottoja ovat 1) muisti-, 2) tasapaino- ja 3) kuntoutusvastaanotot sekä moniammatilliset konsultaatiot. Poliklinikkaa täydentävät

konsultaatiot iäkkäiden hoidossa tärkeiltä erikoisaloilta, kuten neurologia, psykiatria, fysiatria ja ortopedia, sekä farmasia ja ravitsemustiede. Geriatrian poliklinikan henkilökunta konsultoi sote-keskus Himmeliä ja tarvittaessa gero-keskus Himmelin arviointi- ja kotiinkuntoutusyksiköitä sekä maakunnan perusterveydenhuoltoa.

6.4.2. Arviointi- ja kotiinkuntoutusyksikkö

Arviointiyksikköön ohjataan kotihoidon, omaishoidon ja lääkärin lähettämänä ne iäkkäät, joilla on suuri vaara joutua lähiaikoina ympärivuorokautisen hoidon piiriin. Gero-keskuksen moniammatilliset konsultaatiot täydentävät arviointi- ja kotiinkuntoutusyksikön toimintaa. Tavoite on selvittää kotona pärjäämisen esteet moniammatillisesti ja tukea asiakkaan siirtymistä kotihoitoon päivitetyn hoito- ja kuntoutussuunnitelman ja palvelujen turvin.

Kotiinkuntoutusyksikössä hoidetaan niitä iäkkäitä, jotka ovat akuutin sairauden vuoksi joutuneet sairaalapalveluiden piiriin, mutta jotka eivät ole tavanomaisten hoito- ja kuntoutustoimien jälkeen kuntoutuneet niin, että he olisivat kyenneet palaamaan aiempaan kotiinsa.

Gero-keskuksessa toteutetaan kuntouttavia lyhytaikaishoitoja. Kuntouttavan ja perinteisen lyhytaikaishoidon ero on siinä, että kuntouttava lyhytaikaishoito tähtää potilaan kotona pärjäämisen kykyjen parantamiseen ja omaishoitajan tukemiseen. Omaishoitaja voi tulla saamaan ohjausta ja tukea myös ilman omaishoidettavaa.

7. Muuta huomioitavaa

Pysäköintitilaa on mahdollisesti saatavilla tien vastakkaisella puolella olevasta alueesta. Asiasta käydään hankkeen edetessä tarkempia neuvotteluita. Myös liikenneyhteyksistä tehdään selvitys ja neuvotellaan erikseen Porin Linjojen kanssa.

8. Kustannus- ja tuottavuusnäkökulma

Suunnitelmien lähtökohtana on Himmelin kiinteistön jääminen joka tapauksessa kaupunkikonsernin haltuun ja kustannukseksi. Kiinteistö on nykyisellään vajaakäytössä ja tarve peruskorjaukselle on ilmeinen huolimatta siitä, jatkuuko toiminta kiinteistössä entisellään. Tällä hetkellä tilat eivät vastaa nykyistä käyttötarkoitusta. Vuokratilana Himmeli on nykyisin toiminnoin kulurakenteeltaan kallis. Esitetyllä ratkaisulla voidaan pitkällä aikavälillä keventää sote-menojen kustannusrakennetta.

Kustannuksiltaan kalliiden pienten remonttien sijaan pitkäjänteisellä suunnittelulla kiinteistö on mahdollista kunnostaa tehokkaaseen omaan käyttöön, joka samalla tukee hallituksen ja maakunnan sote-palveluiden tuottavuusohjelmaa. Esityksen mukainen ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoidon vähentäminen ja samalla kotihoidon lisääminen ovat hallitusohjelman tavoitteiden mukaisia. NHG:n tekemässä Porin perusturvan tuottavuusohjelman suunnittelutyön loppuraportissa suositellaan yksiselitteisesti vanhuspalveluiden laitospalveluiden purkamista. NHG nostaa esiin 41 miljoonan euron bruttosäästöpotentiaalin tehostetun palveluasumisen siirtymisestä tavoiteltuun mittariin, joka on yli 75-vuotiaiden osalta 4,5 % tehostetun palveluasumisen taso vuoteen 2024 mennessä. Nykyinen taso on yli 9 %. Toiminnallisilla tavoitteilla pyritään vuoteen 2024 mennessä saavuttamaan 6 % taso ympärivuorokautisen hoidon osalta. Lopullisen 4,5 % tavoitteen saavuttaminen vuonna 2030 edellyttää lainsäädännöllisesti yhteisöllisen asumisratkaisun tarkempaa selvittämistä sekä siihen liittyvää kotihoidon henkilöstön mitoitusarpeen arvioimista suunnitelmien tarkentuessa.

Terveys- ja sosiaalipalveluiden keskittäminen yhteen kiinteistöön, Himmeliin, tuo kustannussäästöjä. Gero-keskuksen kautta saadaan erikoisosaaminen lähemmäksi asiakkaita ja moniammatillista työyhteisöä. Ympärivuorokautisen hoidon sekä päivystyksen ja erikoissairaanhoidon käyttö vähenee.

Kiinteistön käyttökustannukset

Peruskorjaussuunnitelmien ja sopimusneuvotteluiden edetessä saadaan tarkempaa tietoa kiinteistön tulevista käyttökustannuksista. Kiinteistön käyttökustannuslaskelmassa on käytetty arviota tarvittavasta lainapääomasta ja lainamarginaalista. Työryhmän laatimassa suunnitelmassa on esitetty ulkopuolisten vuokratiloista luopumista (mm. Itä-Porin

lähipalvelukeskus). Lisäksi Himmeliin on suunnitelmien mukaan tulossa ulkopuolisia toimijoita, jotka omalta osaltaan vähentävät kiinteistöstä kaupungille aiheutuvia vuokratukustannuksia.

Asukkaiden siirto muihin perusturvan yksiköihin ja yksityisille palvelutuottajille

Perusturva kykenee hallitusti ajamaan alas toimintansa kiinteistössä ennen peruskorjauksen aloitusta. Asukkaat siirretään muihin omiin toimintayksiköihin ja ulkopuoliselle palvelutuottajalle. Tällä hetkellä yksityisten palvelutuottajien hoitopaikkojen täyttöaste on noin 70–95 %. Lyhytaikaisjaksot ja hätäsijoitustoiminta keskitetään jatkossa Palvelukoti Kyläsaaren olemassa olevaan yksikköön.

Himmelissä toimiva oma ympärivuorokautinen hoito oli kustannuksiltaan vuonna 2019 huomattavasti kalliimpaa kuin ostopalveluna tuotettu palvelu. Oman toiminnan kustannuksia kasvattavat erityisesti kiinteistön nykyiset vuokra- ja hoitokulut kiinteistön ollessa vajaakäytössä.

Mikäli hanke etenee, Himmeliin ei enää sijoiteta uusia asiakkaita. Työryhmä on arvioinut, että nykyisistä asiakkaista puolet siirtyisi hallitusti yksityiselle palvelutuottajalle ja loput perusturvan omiin tehostetun palveluasumisen yksiköihin. Suhdeluku on arvio, koska asiassa tulee kuulla asiakkaiden ja omaisten toiveita.

Henkilöstön siirto

Himmelissä työskentelee tällä hetkellä 86 sote-ammattilaista. Työryhmä on arvioinut, että osa henkilökunnasta jää gero-keskuksen arviointi- ja kotiinkuntoutusyksikköön ja osa siirretään muihin toimintayksiköihin tukemaan hoitajamitoituksen nostoa 0,7:ään. Lisäksi työntekijöitä siirtyy eläköitymisten myötä vapautuneisiin vakansseihin ja vahvistamaan kotihoitoa. Lakisääteiset yt-neuvottelut järjestetään henkilökunnalle syksyn 2020 aikana. Palveluliikelaitoksen osalta voidaan todeta, että sopeutustarve liikevaihdon vähentymisen osalta on arviolta 10 henkilötyövuotta. Tämä kyetään toteuttamaan eläkejärjestelyin. Päiväkotit Taikurihatun ruokatuotanto järjestetään Cygnaeuksen ruokapalvelukeskuksen toimesta pienin muutostöin.

Himmelin toiminnan muutoksella voidaan saada aikaan arvioitujen laskelmien perusteella noin 2,6 miljoonan euron kustannussäästöt nykyiseen kustannustasoon verrattuna. Jotta kustannussäästötavoitteeseen päästään, tulee asiassa tehdä nopeita päätöksiä, hallittua toiminnan alasajoa ja johdonmukaista peruskorjauksen ja toiminnan suunnittelua, jossa huomioidaan säästötavoitteet.

9. Hankkeen eteneminen

Työryhmä esittää kantanaan, että kaupunginhallitus tekee asiasta päätöksen alkukesän 2020 aikana.

Rakennustaiteellisesti arvokkaan, uniikin rakennuksen peruskorjauksen suunnittelu on vaativa tehtävä, johon tulisi valita mahdollisimman pätevä arkkitehti. Suunnittelijalla tulee olla kokemusta vastaavan tyyppisistä suunnittelutehtävistä ja erikoistumista restauroitavaan korjaussuunnitteluun. Kiinteistön käyttötarkoitus tulee muuttumaan alkuperäiseen vanhainkotikäyttöön nähden. Tämän vuoksi suunnittelutyön pohjaksi tulee laatia rakennushistoriaselvitys, joka tehdään vaativissa peruskorjaushankkeissa ja etenkin käyttötarkoituksen muutostilanteissa. Selvitys tulisi ulottaa myös Himmelin ulkoalueille.

Rakennushistoriaselvityksen jälkeen alkaa varsinainen suunnittelutyö. Suunnittelutyön jälkeen peruskorjaus kilpailutetaan ja haetaan poikkeuslupa hankkeen aloittamiseksi. Laki kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta (548/2016) kieltää kuntia ja kuntayhtymiä tekemästä kokonaiskustannuksiltaan yli viiden miljoonan euron investointeja sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloihin ja rakennuksiin ilman sosiaali- ja terveysministeriön poikkeuslupaa. Kiinteistössä aloitetaan peruskorjaus niin, että kaikki kiinteistön toiminnot on ajettu alas. Peruskorjauksen oletettu kestoaika on 1,5–2 vuotta, jonka jälkeen sote- ja gero-keskus Himmeli aloittaa toimintansa. Tavoiteaikataulu on 1/2023.

10. Yhteenveto

Moniammatilliseen ehkäisevään hoitoon ja palvelutarpeen vähentämiseen tähtäävä sote- ja gero-keskus Himmeli toimisi valtakunnallisen sote-uudistuksen lippulaivana.

Palvelurakenteen keventäminen ja kotona asumisen vahvistaminen ovat toimintaa ohjaavia tavoitteita ja tuovat samalla kustannussäästöjä. Kuntalaisten olisi mahdollista saada sote-

palvelunsa yhdestä toimipisteestä ja erikoissairaanhoidon konsultoinnin jalkautuminen mahdollistuisi. Linjaukset ovat yhteneväisiä hallitusohjelman kanssa. Suunnitelmassa on erityisesti huomioitu kuntalaisnäkökulma ja kuntalaisten jättämät ideat tulevaisuuden Himmelistä.